

De Eraut

van de

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 25 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van
dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertentieën
aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 98, te Amsterdam.
Insendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen,
kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 25 April 1909. No. 1634.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar
f 5.20 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar
f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden
aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertentieprijs: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.30.
Aanvragen en vermelding van afzeggingen f —.13 per regel.

Pro Siege.

DERDE REEKS. (Derde gedeelte).

Christus Koningschap en het Gezin.

VIII.

Zie, de kinderen zijn een erf-
deel des HEEREN; des huks
vrucht is eene beloning.
Psalm 127: 3.

In het kind wordt het gezin voltooid. Ook de pas gehuwden vormen wel een gezin, maar toch alzo dat ze zelve gevoelen, hoe er nog altoos iets aan de volheid van hun leven ontbreekt. En dan eerst, als door de geboorte van het eerste kind de tweeheid tot drieheid geworden is, vertoont het gezin zich als volgrooid. Ook van het dienstpersoneel in het gezin zal te handelen zijn, maar al behoort, zal 't goed zijn, ook dit personeel in het gezin te worden opgenomen, toch schuift het van buiten af in het gezin in, en wordt er nooit een organisch deel van. Bij een aangenomen kind is de band vanzelf nauwer en inniger, maar toch, ook het aangenomen kind bestaat het gezin niet in den bloede, en de lieflijke naam van kind geldt naar Goddelijk recht alleen daar, waar de gehuwde man en vrouw saam de ouders van het jonggeboren wicht zijn. Op dat saam moet hier de volle nadruk gelegd, want ook van de kinderen uit een vorig huwelijk geldt niet wat in 't kind, dat beider kind is, voor ons optreedt. Zulk een voorkind is wel 't kind van den man of 't kind van de vrouw, maar niet beider kind, en ook hier blijft de band van het bloed onvolkomen. Zoo treedt de drieheid van „man, vrouw en kind”, als gevolg der zonde, want ook de dood is om der zonde wil, in allerlei verwikkelde vormen van het leven op; het eerst wel bij het buiten echt geboren kind; maar in al deze onvolledige of onzuivere combinaties komt de regel, de ordinantie Gods, niet in haar volle schoonheid uit, en om die schoonheid van Gods ordinantie ten volle te kunnen waardeeren, moet ge altoos weer terug naar het normale, d. i. naar het kind dat geboren is uit den man en de vrouw die saam in echt verbonden leven. Niet dat ook ongewone gevallen niet tot hartelijke verhouding kunnen leiden. Tusschen meer dan één aangenomen kind en zijn pleegouders nam men niet zelden veel warmer en hartelijker verhouding waar, dan bij menig kind dat in echt uit man en vrouw geboren is; maar dan is dit uitsluitend toch het bederf dat in het laatste gezin insloep; en waar het ons te doen is om het Koningschap van Christus, die kwam om ook in het gezin de ordinantie zijns Vaders te herstellen, hebben we niet te vragen, welke vervalsching en verbastering er ook ten opzichte van het kind in menig gezin te betreuren valt, maar uitsluitend hoe God de Heere in zijn ordinantie de verhouding van het kind tot zijn ouders en van de ouders tot het kind, in het gezin heeft ingezet. Niet bij den kranke bloeit de frischheid en schoonheid van het gelaat, maar bij den gezonde. En zoo moet ook hier het gezin genomen worden, niet in zijn vervormingen, noch ook in zijn kranke ontfaardingen, maar in zijn kerngezonden grondvorm. En in diesen gezonden vorm treedt de drieheid van het gezin dan alleen op, zoo het kind, dat geboren werd, en vader en moeder in het gehuwde echtbaar aan eeren, en zoo man en vrouw een verhouding tusschen zich en het kind in het leven roepen, die geheel en volkomen aan deze natuurlijke grondbetrekking, die uit het bloed opkomt, beantwoordt.

En zoo nu, in die normale, door God gewilde verhouding besien, toont de drieheid van „man, vrouw en kind” ons het gezin in zijn wondere volkomenheid. Die volkomen drieheid rust niet in neigingen, gezindheden en sympathieën, maar in het natuurlijke leven, in het bloed, en door dit bloed in het leven. Vandaar dat ge bij de dieren van de hoogheid van het gezin het soms zoo roerend voorspel vindt althans voor de moederliefde. Slechts bij zeer enkele diersoorten vindt ge iets dat door tijdelijk saamleven een schijngehalte van huwelijk levert; de vaderlijke liefde ontbreekt veelal geheel; maar te sterker trekt zich bij de meer ontwikkelde dieren het teedere in de moederliefde saam. Zoo zelfs, dat in de dierenwereld aanvankelijk de moederliefde van de klokken en andere vrouwelijke soorten, niet zelden de moederliefde onder menschen te boven gaat. Dit is niet de eere van dit dier, want straks raakt het van 't jong af, en taalt er niet meer naar. Van hier werkt de instinct, en instinct is niet de eere van wie 't bezit, maar van Hem die dit instinct inplantte. Ge moogt dan ook niet zeggen,

dat de liefde van de moeder onder menschen altoos hooger staat dan de liefde van den vader. De hartstochtelijke moederliefde vertoont zich zelfs bij anders gewetenloze vrouwen soms zoo vurig, dat ze de moeder verteert, maar ze vertoont dan tevens bijna altoos hetzelfde wat ge in de dierenwereld waarneemt, dat deze hartstochtelijke gehechtheid slechts enkele maanden duurt, om daarna vaak in stuitende zorgeloosheid en onverschilligheid om te slaan. In al zulke gevallen nu is het de dierlijke moederliefde die in de vrouw nawerkt, de werking van een instinctief gevoel, waaruit voor het karakter van de vrouw niets is af te leiden. En zelfs bij de edeler vrouw werkt dit instinctieve van haar moederliefde altoos in die mate mee, dat ge, om de moederwordende vrouw te beoordeelen, niet vragen moet, hoe ze in de eerste levensmaanden van haar wicht, op haar wicht letterlijk verzot is, maar hoe ze als de jaren voortschrijden, in haar teedere moederliefde volhardt. Dan treedt het instinct terug, houdt hetgeen we met de dieren gemeen hebben, op mee te spreken, en dan eerst komt de edele moederliefde in haar hoogere menscheijke schoonheid uit. Toch blijft de instinctieve, voorbijgaande liefde van de klokken voor haar kiekens zulk een toonbeeld van wat God tusschen kind en moeder wil, dat Christus niet gearzeld heeft, de betrekking tusschen God en zijn volk er in af te beelden. „Gelijk een klokken haar kiekens verzamelt onder de vleugelen, zoo heb ik u onder mijn vleugelen willen dekken, o Jeruzalem, maar gij hebt niet gewild”.

Dieper nagegaan, heeft de liefde van de ouders voor hun kroost dan ook een hooger en dan natuurlijke oorsprong. Er zijn twee in den echt bijeengebracht door hoogere dan natuurlijke motieven. Een jonge man die zijn vrouw koos, en de vrouw die haar man aannam, alleen omdat ze zich beiden door het uiterlijk voelden aangetrokken, of pijlijker nog, ter oorzaak van het bezit dat ze als erfdeel meende te kunnen inwachten, degradeert zich zelf. Waar 't goed zal zijn, daar gaat het heel anders toe, daar wordt ziel aan ziel geklonken, en ging de aantrekkelijkheid die man en vrouw saambracht, uit van een wondere magnetische kracht, die uit het hart van den een naar het hart van de ander trok. De geheimzinnige liefde die beide saamsnoert, komt dan van hooger, en moge door schoonheid en geldelijke vooruitzichten worden bevorderd, maar vindt er nooit haar grond en uitgangspunt in. Het is dan de ziel van den een die de ziel van de ander giste, begreep en trof. Uit dit geestelijke motief wordt dan straks de echt geboren, en als welhaast het eerstgeboren kindeke het gezin voltooit, heeft door het bloed en door de geslachtsgemeenschap heen, dat hoogere motief ook in het kindeke nagewerkt. Vaak ziet ge dan ook, hoe in het kindeke niet alleen gelijkenis met de gelaatstreken en lichaamsfuncties van vader en moeder te herkennen is, maar hoe ook het karakter, hoe het talent, hoe de geestelijke gaven van vader en moeder in het kindeke naverken. Maar dit blijft toch, dat dit geestelijke motief werkt ingevolge van den natuurlijke oorsprong van het kindeke, en dat de hoogere gelijkenis altoos rust in de gemeenschap van het bloed, waarin het leven is. Geen spiritualistische eenzijdigheid kan dit wegwijzen. Ge kunt het geestelijke hier niet van het lichamelijke losmaken, en het blijft de realiteit van het stoffelijke leven, waaruit de hoogere gemeenschap opkomt. Lichaam en ziel kwamen nergens zoo sterk in hun eenheid uit, als juist in de geboorte van het kindeke, en al bracht hooger motief man en vrouw in den echt saam, toch ligt het uitgangspunt voor de geboorte altoos op natuurlijk terrein, en wat daarachter schuilt, komt eerst later, bij het opgroeien van het kindeke, uit.

Juist door die realiteit in het natuurlijke, in het bloed, en in wat voor oogen is, heeft de geboorte van het kind uit de moeder, na door den man verwekt te zijn, dan ook de hoogere betekenis dat ze de geslachten, en door de geslachten geheel de menscheid, saambindt. Uit éénen bloede is geheel ons menscheijk geslacht opgekomen, en telkens wordt op dit veel betekenend feit, ook genealogisch, in de Schrift nadruk gelegd. De zonde moge ook dezen band verslapt hebben, verslapt soms tot onkenbaar wordens toe, maar de oorsprong van heel ons menscheijk geslacht blijft niettemin één, en in het bloed hangt heel de menscheid saam. Maar deze eenheid gaat door geleidingen en trappen. Had het God beëld, elk mensch afzonderlijk te scheppen, zooals hij Adam schiep, zoo zou dit verband ten eenenmale ontbroken hebben en alle kinde-

ren der menschen zouden als losse individuen naast elkander hebben gestaan, juist zooals de pleitbezorgers der Revolutie 't ons nu nog plegen voor te stellen. Elk mensch staat er dan met zijn eigen wil, en het is uit dezen wil des menschen, dat heel het menscheijk leven moet worden opgebouwd. Maar zoo heeft God het niet verordend. Hij schiep slechts den eersten man, en uit den eersten man de eerste vrouw, en hij gaf hun den last mee, om vruchtbaar te zijn en te vermenigvuldigen, doordien uit hen kinderen zouden geboren worden, en deze kinderen weer nieuwe gesinnen zouden stichten, en in deze gesinnen weer nieuwe kinderen zouden geboren worden, en zoo al wat aan menscheijk leven opkwam, in dien éénen Adam zijn oorsprong zou hebben, als één organisme zou samenhangen, één geslacht zou vormen, één menscheid zou uitmaken, en, viel het in zonde, door één Zoon des menschen zou kunnen gered worden.

Heel de verlossing van Christus toch is in het gezin gegrond, en in de geboorte van het kind uit zijn moeder bevestigd. Anders zou elk zondaar afzonderlijk moeten gered worden, nu alleen kon, dank zij den band van het gezinsleven, en de geboorte van 't kind uit zijn ouders, door één offerande aan het kruis, het heel zich over heel ons menscheijk geslacht uitbreiden. De geboorte in het gezin van het kind uit zijn ouders is dan ook het groote, Goddelijke mysterie, waardoor heel ons menscheijk leven beheerscht wordt. In hoe vele miljoenen ons geslacht ook zij uitgegroeid, het blijft, dank zij dit mysterie, een hechte, in het bloed gegronde eenheid vormen. We zijgen enkelingen die als bij een leger zijn ingelijfd, maar we vormen één menscheijk eenheid, die uit één oorsprong, dank zij dit wondere mysterie, is opgekomen. En in hoe vele rassen, geslachten en volken de menscheid thans ook gedeeld en gesplitst zij, we blijven de eenheid van al het menscheijk aan ons hart gevoelen, en al wat menscheijk is, spreekt ons als een stuk van ons eigen leven toe.

Maar gelijk we opmerkten, deze bloedband, die, dank zij de geboorte van het kind uit vader en moeder, heel de menscheid saambindt, werkt niet eentonig, maar door een reeks geleidingen en trappen, en het is in deze geleidingen, dat de rijke verwantschapsveelheid zich ontplooit, die aan het leven tekening geeft. Dit komt reeds terstond in het gezin zelf uit, zoodra het kindertal zich vermeerdert. Dan toch ontstaat niet alleen de betrekking tusschen man en vrouw, en tusschen de ouders en hun kroost, maar komt ook de nieuwe verscheidenheid op van zoon en dochter, die zich kruist met de variatie van man en vrouw. Vader en moeder staan beiden in betrekking tot hun kroost, maar de verhouding van de moeder tot haar zoon of haar dochter verschilt weer, en ook bij den vader ontstaat een geheel andere betrekking ten opzichte van zijn dochter dan van zijn zoon. Doch hierbij blijft het niet. De kinderen zelve roepen onderling een nieuwe betrekking van broeder en zuster, van ouders en jongeren in het leven, die beide van zoo hoog gewicht zijn. Werden alle kinderen in een gezin op één dag geboren, zoo zouden ze allen van denselven leeftijd zijn. Nu daarentegen vindt ge in een rijk-ontplooid gezin wat men noemt de grooten en de kleintjes saam, en aan alles merkt ge in zulke jaren, hoe de verhouding en betrekking tusschen de grooten onderling, tusschen de kleintjes onderling, en tusschen de grooten en de kleintjes saam weer uiteenloopt; waarbij dan nog komt het verschil in karakter, aanleg en sympathie, waardoor er onder een groot aantal kinderen allicht zijn, die zich nauwer aan elkander hechten, en anderen die meer uiteenloopen. Geheel een levensweld op zichzelf, waarin men went aan overeenstemming en verschil, leeft te midden van allerlei variaties, en een kleine voorproef heeft van wat 't straks in het volksleven zijn zal.

Maar ook afgezien van die verschillen in leeftijd, karakter en geslacht, komt in het gezin, wederom dank zij de geboorte, de broeder- en zusterbetrekking op, die bij alle verschil toch de eenheid in stand houdt. Men gevoelt als broeder en zuster dat men bij elkaar hoort, niet altoos in het gezin, maar te sterker tegenover derden en tegenover wat buiten het gezin staat. Een broeder en zuster zullen evenals hun ouders, die als man en vrouw verkeerden, in eenzelfde gezin een combinatie van het manlijk en vrouwelijk element vertoonen, maar toch beide malen op zoo geheel andere wijze. Het saamleven van broeder en zuster is voorbijgaand. Straks verlaten

zij 't gezin hunner ouders, om een eigen gezin te formeeren, maar toch hadden ze in hun jeugd reeds den omgang met het andere geslacht, en niet te zeggen is, wat invloed reeds in dit opzicht van de zusters op haar broeders, en van de broeders op hun zusters uitgaat. Door haar broeders komen de zusters, met hun vrienden, en komen de broeders met de vriendinnen van hun zusters in aanraking, wat veelal de weg is die tot later huwelijk leidt. En ook afgezien hiervan werkt het bijeenwonen als broeders en zusters zoo sterk na, dat de broederband zelfs het symbool is geworden van de eenheid die de geloovigen in Christus onderling bezitten. Broederschap is de eere naam die op het heilig terrein is overgebracht.

Maar hierbij blijft het niet. Het gezinsleven en de geboorte in het gezin van het kind uit zijn ouders, vlechten evenzoo den band der familie en geslachten door bloedverwantschap en maagschap. De bloedband blijft doorwerken, ook al zijn allen uitgegaan en ook al hebben allen een eigen gezin geformeerd. Men spreekt van een schoonbroeder en schoonzuster, maar onder wat naam ook, voelt men zich toch altoos tot de vrouw van zijn broeder of tot den man van zijn zuster in een eigenaardige verhouding geplaatst. En op gelijke wijze werkt de bloedband in de opgaande linie. De broeders of zusters van onzen vader en moeder hooren bij ons, en wij hooren bij hen, iets wat we nog sterker voelen bij onze grootouders naar boven, en bij de kleinkinderen naar beneden. Iets van dien band gaat zelfs over op de kinderen van onze broeders en zusters, en zoo vindt ge ten slotte heel families die door zwagerschap, maagschap en afstamming een gelukkigen, breeden kring vormen van grootouders, schoonouders, tantes, ooms, zwagers, schoonzusters, nichten en neven; en tusschen dezen allen een zeer gevarieerde betrekking, hier sterker, daar zwakker werkend, maar toch één compleet geheel vormend, dat soms in tientallen van personen uiteengaande, nochtans zich bewust blijft van den band die allen saambindt en hen gevoelen doet dat ze bijeen hooren. En heel dit rijke familieleven heeft God de Heere doen opkomen uit dit één feit, dat het kind uit zijn ouders geboren wordt. Hetzelfde geldt van de geslachten. Over vader en grootvader heen, gevoelen vader, kind en kleinkind, dat ze één geslacht vormen. De Schrift zelf leert ons op de genealogische afstamming nadruk leggen. Er zijn gelaats-, er zijn karaktertrekken die zich in de geslachten voortplanten. Zijn voorouders in stamtafel te kennen, is een voorrecht, door hen vooral op prijs gesteld, die er zich op beroemen kunnen af te stammen van mannen, die in de historie als helden, als mannen van wetenschap of als kunst groot, te boek staan. Heel de eere der vorstelijke dynastieën, en de vastheid die deze dynastieën aan het Staatsverband geven, komt hier uit op. De geslachtsnamen dragen dan de eenheid van het geslacht door de eeuwen voort, en gelijk de Nassau's op hun schild schreven: *Moi Nassau*, d. i. „Ik een Nassau”, zoo voelt men nog in adellijke geslachten, hoe het bezit van een roemruchtig voorgelicht ook den naef verheft.

Zelfs het volksleven heeft gelijken oorsprong. Thans gevoelt men dit niet meer, omdat het genealogisch verband is te loor gegaan, te veel geslachten zich in een volk vermengd hebben, en te veel vreemde elementen in elk volk zijn opgenomen. Maar nochtans wijst de Schrift er wel zeer nadrukkelijk op, hoe alle stammen van Israël één gemeenschappelijke patriarch tot stamvader hadden, en hoe in die eenheid van stamvader de eenheid van heel Israël lag uitgedrukt; en evenzoo wordt voor tal van andere volken de gemeenschappelijke stamvader met name in de Schrift aangegeven. Vaak vindt men die lange stamtafels in de Schrift dan wel overbodig, en leest er over heen, maar dit heft haar betekenis niet op. Die beduidenis toch is geen andere, dan om de stamverwantschap van elk volk, en de onderlinge bloedverwantschap van de vele volken te doen uitkomen. Een doorlopende lijn, die dan haar hoogtepunt bereikt in de stamtafel van den Messias, om wel te doen uitkomen hoe hij uit David en Abraham geboren was, en hoe door Abraham alle volken met Messias in verwantschap stonden. En al is nu dit genealogisch volksleven allengs in het Staatsverband opgegaan, dit neemt niet weg, dat toch ook het volksleven in zijn opkomen een rechtstreeks gevolg is van de geboorte van het kind uit zijn ouders. Ware dit niet alzo door God verordend, zoo zou noch het gezinsleven, noch het familieleven, noch het geslachts- en stam-

leven, noch het volksleven zijn opgekomen. Niet genoeg kan daarom de aanbiddelijke schoonheid en rijkdom van deze één ordinantie Gods bewonderd worden. Het lijkt ons thans zoo eenvoudig, dat een man en vrouw kiest, en dat hieruit kinderen geboren worden, maar achter dit eenvoudige feit schuilt dan toch de geheele rijke ontwikkeling van ons menscheijk leven in al zijn combinaties en variaties, en de majesteit om uit het eenvoudigste het rijkste te doen voortkomen, spreekt nergens in de schepping zoo sterk als hier. Ouderliefde, kinderliefde, broederliefde, familielevens, geslachtsgehechtheid en volksband, met al de rijke variaties die deze gezindheden op het menscheijk hart spelen, zijn als opgekomen uit dit ene, dat mensch uit mensch zou geboren worden.

En ook hier nu grijpt het Koningschap van Christus op het gezinsleven in. Niettegenstaande toch de zonde zoo bitter verwoestend op het zijne weefsel van den band die man en vrouw, ouders en kroost, broeders en zusters, familie en geslachten saam bond, en zelfs op den volksband heeft ingewerkt, blijft dit alles toch nog altoos zulk een veelzins hechten band vormen, die ons menscheijk leven saamhoudt. Maar denk u nu, dat de ordinantie die God in dit mysterie der geboorte legde, ongestoord en ongehinderd met volle kracht had kunnen doorwerken, wat zou dan niet die wondere ordinantie gewerkt hebben, dat één menscheijk geslacht, door allerlei geleidingen en trappen heen, op het innigst in eenheid saamverbonden leefde? Men denkt bij zonde thans veelal uitsluitend aan persoonlijke zonden, en heeft niet genoeg oog voor de verwoesting der zonde in de familie, geslachten en volkeren, en daardoor verstaan we den hoogen eisch onzes Gods niet meer. Maar wat nu de Christus hier als Koning komt doen, is immers die oorspronkelijk ordinantie in zijn volle betekenis herstellen. Hij tast de zonde in haar woestende werking niet alleen op ons persoonlijk leven, maar ook even ernstig in haar verwoestende werking op heel ons menscheijk saamleven aan. Ook op dit breed terrein moet het egoïsme, moet de heerschzucht, moet de trots, moet de geldzucht en de zinnenlust worden teruggedrongen, en moet de liefde weer trioufieren. Van de persoon van man en vrouw gaat dit uit, dank zij hun bekeering; als vrucht van die bekeering moet het gezinsleven allengs zoo meer zijn oorspronkelijk luster herwinnen; door het verheffen van het gezinsleven moet de familieband geheiligd worden; en zoo moet tot in de geslachten en tot in het volksleven de electrische werking eener heilige liefde weer ritselen gaan. In de Schrift vindt deze werking der liefde in het besef van aamhoorigheid haar uitdrukking in het Verbond, dat een band om de gesinnen, de familie, de geslachten en om het volksleven sloeg. Maar ook afgezien van dit Verbond, werkt de geest van Christus in ons menscheijk leven door, om het gevoel van aamhoorigheid en eenheid in ons menscheijk geslacht te doen herleven. En al is in dit opzicht het ideaal nog van verre niet bereikt, ja, al zal 't nimmer bereikt worden, toch behoort ge het leven van het Christelijk Europa en Amerika slechts met het sombere leven in Azië en Afrika te vergelijken, om aanstonds de vrucht te grijpen, die de Christelijke religie ook voor de eenheid des menscheijken levens reeds voor eeuwen gedragen heeft. Er is ook onder ons nog een stuitend tekort aan liefde en eenheidszin, maar vergeleken met wat bestond eer de Christus verscheen, is toch wat hij wrocht, reeds zoo onoverzienbaar rijk in vrucht.

„Zie het Lam Gods.”

En ziende op Jesus, daar wandelende, zeide hij: Zie, het Lam Gods.
Joh. 1: 36.

Caiaphas en Pilatus staan in de historie te boek als godvergeten overlaten, tegen wier nagedachteus alwie Christus aanbiddt zich keeren moet, en zelfs heeft de legende de bitterheid van dit oordeel nog verscherpt. Het is dan ook vreesselijk, zich ook maar even in te denken in de plaats van die rampzalige Joden en Romeinen, die in het groote Messiasproces als handelende personen zijn opgetreden, en de verantwoordelijkheid voor zijn gevangenneming, voor zijn veroordeeling en voor zijn ter dood brenging op zich hebben genomen. Van de krijgsknechten die Jesus bespotten als Israels Koning en straks hem geeselden en aan het Kruis nagelden, en dat Kruis opzetten op den top van Golgotha's heuvel, kan men dan nog zeggen, dat ze slechts werktuigen in de hand van het Sanhedrin en van Pilatus waren,

maar Caiaphas en Pilatus hebben het alzo be-
dacht; 't alzo gewild; 't alzo doen gebeuren.
Al wat in het Sanhedrin, op Gabbatha of op
Golgotha geschied is, is geschied op hun last,
op hun order, op hun bevelen. Zij zijn 't die
't gedaan hebben. Zij staan er bij God en
mensen verantwoordelijk voor. Ze hebben
zich aan Jesus persoonlijk vergrepen en zijn
heilig lichaam gewelddadig door aantasten, en
vergoeten zijn dierbaar, heilig bloed.

Ze hebben niets van Jesus' persoonlijk groo-
te getast, gevoeld, vermoed. Jesus aanblik
heeft hen niet tot bezinning gebracht. Jesus
woord is hun niet in de ziel gedrongen. Geheel
onaandoenlijk heeft en Caiaphas en Pilatus
Jesus voor zich zien staan, en hebben Jesus
aan den lijve doen aangrijpen, aan de ruwe hand
van hun beulen Jesus overgegeven, en ze heb-
ben niet gerust, eer, ter executie van een door
hen geslagen vonnis, die Jesus aan het Kruis
genageld en gedood was.

Vanzelf vervult dit 't hart van wie in Jesus
zijn Goel vond, voor deze beide mannen met
afschuw en verontwaardiging. Een afschuw die
ten slotte zoo hoog kan stijgen, dat hij in zijn
tegenwoordig ontsaet, en een gevoel van mede-
doogen in ons doet opkomen voor de ramp-
zaligen die dit vreeselijk moesten bestaan.

Men voelt dan: Om de wereld te kunnen
verzoenen, moest Jesus sterven een gewelddadigen
dood; zou hij een gewelddadigen dood sterven,
dan moesten er menschenkinderen zijn, die hem
deze gewelddadigen dood aandeden; en hiertoe
in de historie als aangewezen te zijn, is het
bangste noodlot dat zich denken laat.

Van Judas heeft Jesus dit zelf uitgesproken
in het bange woord: "Het ware dien mens-
cheter zoo hij niet geboren ware geweest".
Voor die anderen daarentegen had Jesus aan zijn
kruis: "Vader, vergeef het hun, want ze weten
niet wat ze doen." En zelfs tusschen Caiaphas
en Pilatus onderscheidde Jesus nog. Beide
hadden zonde, maar toch heette het tot Pilatus:
"Die mij aan u heeft overgeleverd, heeft
groter zonde".

We staan hier alzo voor een mysterie, waarin
we niet dieper kunnen indringen. Het lag
alles in Gods raad, naar dien raad Gods moet
't alzo geschieden, en toch, zoals die ramp-
zalige mannen zich aan Jesus vergrepen dorsten
en feitelijk vergrepen, het was zoo diep gruwelijk,
zoo gruwelijk zonder naam.

Maar let er nu op, nergens wekt de Schrift
ons tot haat juist tegen deze mannen op. Ze
doet veel eer, zoo als het Lijdenverhaal ten einde
is, deze mannen op den achtergrond treden,
en houdt zich met Jesus bezig, niet als met
een mishandelend en vermoord profet, maar met
den gekruiste als het Lam Gods, en wel als
het Lam Gods dat de zonde der wereld weg
draagt. De bewerkers van dezen dood van het
Lam Gods treden geheel terug en aller gehei-
lige aandacht wordt saamgetrokken op Jesus
zelf, als het Lam dat stierf voor dien die
het schoor, en zijn mond niet open deed. Ja,
nog in de visioenen, die het Boek der Openbaring
ons voor houdt, ziet Johannes gedrukt het Lam,
staande als geslacht, en om en voor dit Lam
de heiligen die hun kleeders wit hebben ge-
waschen in zijn bloed.

Zoo moest het, het kon niet anders.
Wat in de raadzaal van het Sanhedrin en ook
in Pilatus rechttaaf voorviel, was geen bijdrage
tot de lijfstraffelijke rechtspleging, het was een
wereldgebeurtenis. Het was het keerpunt waarbij
de stroom der historie zich omwendde. Het was
het brengen van dat enig offer, waardoor in
hemel en op aarde de stand der dingen werd
omgezet.

Het ging hier niet om de persoonlijke zonde
van den hogepriester, of van een Romeinsch land-
voogd, of van een krijgsknecht die een hem
gegeven order ten uitvoer bracht. Het pleit
ging op Golgotha om de zonde, om een geheel
het menscheleken doordringend bederf. Het
Kruis staat tegenover de zonde, zoals ze uit
satan in Eva's en Adams hart insloep, en in
het bloed hunner kinderen op heel ons men-
schelijk geslacht is overgegaan. Om die zonde
als de onheilgehele krankheid van alle menscheleke
zielsleven, daarom ging het hier. Die zonde
moest ontworfeld, die zonde moest geknakt,
die zonde moest en zou weer gebroken wor-
den, en die zonde der wereld moest voor den
heiligen Gods worden verzoend.

Wat zie ge dan ook in heel den loop der
Lijdenshistorie.

Jesus valt als slachtoffer niet voor het slechtste,
maar voor 't beste, waarin de zondige wereld
nog roemen kon. Jesus is niet gevallen in de
handen van sluipmoordenaars. Jesus is niet door
een hooswicht overhoofd gestoken. Jesus is niet
ter dood gebracht onder een wild, nog half
barbaarsch volk.

Eer intergredel, er was in deze wereld niets
dat menschelekerwijze hooger stond, dan
Caiaphas en Pilatus.

Onder alle volk stond Israël als het volk der
religie op den voorgrond. Israël had de woer-
den Gods ontvangen. Israël droeg de belofte.
Onder alle volk was Israël het beste, dat
wereld had aan te wijzen. En in dit Israël
stond aan het hoofd der religie het Sanhedrin,
en aan het hoofd van dat heilige Sanhedrin
stond Caiaphas. Hooger uitdrukking van het
religieuze leven was in heel de wereld niet te
vinden.

En niet anders stond het met 't Recht. Onder
alle volken hadden de Romeinen het Recht
het hoogst en het zuiverst en het gestrengst ont-
wikfeld. In de Gemeene Gratie waren zij het volk
van het Recht geworden, en kon klinkt hun
roepen voor het Recht in de rechtsbedeeling
van menig volk na. Nog wordt alle studie van
het Recht met de studie van het Romeinsche
recht ingeleid.

Wat de twee hoogste levensuitingen uitgaat,
t. w. de Religie en het Recht, werd alzo in
Caiaphas en Pilatus het hoogste vertegenwoor-
digd wat de wereld op dat oogenblik te bie-
den had. En juist hierin om komt het
schrikkelijke van de zonde der wereld aan het
licht, dat die wereld, niet op haar slechtst,
maar op haar best genomen, niet gerust heeft
en niet rusten kon er zij den Zonde Gods en
den Zonde des menschen, eer ze dien heiligen
Jesus, door den smadelijksten dood uit haar
midden had uitgetrokken.

Ware Jesus onder de wrede Parthen of Seythen
met de giftige pijl doorschoten, of ook in de
handen van moordenaars gevallen, men had
nog kunnen zeggen: Dit zou het betere deel der
wereld nooit gedaan hebben. Maar nu is er
geen verontschuldiging, nu juist het beste wat
de wereld te bieden had, zich zoo gruwelijk aan
onsen Heiland heeft vergrepen.

Nu was het uitgemeent, dat het de zonde der
wereld was, die Jesus ten val bracht, en dat hij
daarom het Lam Gods kon zijn, dat de zonde
der wereld wegdraagt.

Doch dan kunt ge ook niet meer een Caiaphas
en Pilatus vloeken, maar voelt ge hoe de schuld
van ons, menschen, die in de dood brengen van
Jesus spreekt, drukt op heel de wereld, drukt ook
op u. Wat in het bekende lied gezongen werd:
"Ik deed door mijne zonden hem al die jammeren
aan; ik deed dat kleed hem dragen, dat riet,
die doornenkroon", krijgt dan ook voor u per-
soonlijke betekenis.

Niet deze of die mensch, neen, de zonde der
wereld heeft het Lam Gods ter dood gewijd.
En dit kon niet anders. Want zou de zonde
der wereld verzoend worden, dan moest die
wereld zelf de hand aan den Heiligen
Gods slaan. Dat is het ontzettende. De
wereld viel in zonde, en van die zonde
kon de wereld niet verlost worden, of ze moest
het gruwelijk karakter van haar zonde daaren-
toonen, dat zij zelve den Zonde Gods ten doode
wijdte. Gelijk in Egypte de huisvader zelf het
Lam slachten moest, zou door de besprenging
van zijn bloed het verderf zijn woning voorbij-
gaan, zoo moest ook de wereld zelf het Lam
Gods slachten, zou door het bloed van het
Lam haar zonde worden uitgedeld.

De zonde der wereld is het, die het Lam Gods,
dat de zonde der wereld wegneemt, geslacht heeft,
en elk kind des menschen, voor zooveel het de
zonde der wereld ook in zijn hart om draagt, staat
daarom persoonlijk aan het Kruis, waaraan
Jesus stierf, medeschuldig.

Breke ge met die zonde, dringt ge ze uit
uw hart terug, vloekt ge haar in uw binnenste,
is ze u tot vijandig geworden, dan is dit de
vrucht van het Kruis, en gaat ge achter het Lam
Gods aan, dat de zonde der wereld, en ook
uw zonde, wegneemt.

Maar dan ook omgekeerd, blijft ge de zonde
in uw hart koesteren, dan blijft ook uw schuld
aan het Kruis van Christus, en brengt dit
Kruis u geen verlossing, maar de bevestiging
van uw doem.

Eo daarom moet al 't wortelen van Gods
kind zijn, om, al sleept hij de zonde tot aan
zijn sterven met zich voort, nooit één
oogenblik met die zonde den zoen te sluiten,
maar al de dagen zijns levens in Jesus' kracht,
tegen de zonde der wereld, en dus ook tegen
de zonde van zijn eigen hart, met al de ver-
foeiing zijner ziel over te staan.

Amsterdam, 23 April 1909.

In de *Wekstemmen voor Kerk en Volk*,
het bekende orgaan der Utrechtse Con-
fessionneelen, wordt een lans gebroken voor
het Classicaal Bestuur van Wijk, dat in
een deel der pers hard was gevallen, omdat
het in de Veenendaalse attesten-questie
den Kerkeraad in 't ongelijk had gesteld.

In dezen huiselijken twist, die ons niet
aangaat, steken we ons niet. Eerlijk gezegd
vinden we de houding en van den Veenen-
daalschen Kerkeraad en van het Classicaal
Bestuur al even bedroevend. Een orthodox
Classicaal Bestuur, dat uit den rommel-
solder van de Synodale reglementen een
oud, geel geworden en vergeten Synodaal
rescript uit het jaar 1865 voor den dag
haalt, om daarmee een Kerkeraad te
dwingen moderne leden in de Kerk binnen
te loodsen, staat zeker zedelijk niet hoog;
maar de Kerkeraad, die eerst verklaart
uit trouw aan Gods bevel die leugena-
chtige attesten niet te mogen afgeven en
dan, zoo dra het oover van een conflict
aan de kinnen maar opdaagt, bakkeft haalt
en de gevraagde attesten onder protest
toch afgeeft, staat heusch niet zooveel
hooger. En als dan de een den ander van
ontrouw aan de Gereformeerde beginselen
beschuldigen gaat, dan denken de omstanders
aan het bekende spreekwoord van den ketel
en den pot.

Niet om in dit geding ons te mengen,
maar omdat uit dit pleidooi in de *Wek-
stemmen* opnieuw zoo zonneklaar blijkt,
welk een fatalen invloed de geest der syno-
dale organisatie zelfs op de besten uitoefent,
wijzen we op dit stuk.

In kort samengevat is het redebeleid aldus.
Het Classicaal Bestuur had niet te vragen
of naar zijn eigen oordeel het afgeven dezer
attesten moreel gewenscht was of niet. In
deze zaak als rechter optredende, was het
stipt gebonden aan de wet, d. w. z. het
synodale reglement. Aangezien nu de Synode
in 1865 een verklaring had gegeven van
de woorden *goed zedelijk gedrag*, die niet
den Kerkeraad maar de klagende partij in
geviel kwam, moest het Classicaal Bestuur
den Kerkeraad wel in het ongelijk stellen
en de afgifte der attesten gelasten.

Het is hiermede, zoo zegt de schrijver,
precies eender als met den gewonnen rechter.
Al zullen er bij de berechting van de be-
kende Zeister moordzaak wel rechters ge-
weest zijn, die in dit geval het liefst de
doodstraf hadden uitgesproken, toch konden
ze het niet doen, omdat onze strafwet de
doodstraf niet meer kent. De rechter is aan de
wet gebonden en heeft niet naar zijn eigen
persoonlijk inzicht, maar naar de wet te
oordeelen. En evenmin als men den rechter
een verwijt maakt van een vonnis naar de
wet gewezen, ook al schrijft dit vonnis het
morele gevoel, zoo mag men het Classicaal
Bestuur er geen grief van maken, dat het
aan de Synodale bepaling zich hield. Vol-
gens het kerkrecht was het daartoe verplicht,
en daarom verdient het geen blaam naar lof.

Op dit kerkrechtelijk standpunt legt de
schrijver zoo grootten nadruk, dat hij boven
zijn pleidooi zelfs als titel schrijft: *volgens
kerkrecht* en daarop telkens in zijn betoog
weer terugkomt. De schrijver vergat echter
één ding: te zeggen volgens welk kerkrecht.
Naar luid onzer Gereformeerde belijdenis
mag men geen concilien, decreten of Synodale
besluiten boven Gods Woord stellen. Hier
geldt: de waarheid bovenal. Er kan dus
nooit sprake van zijn, dat volgens Gerefor-
meerd Kerkrecht een rechter zou moeten
gelasten tot een daad, die naar zijn over-
tuiging tegen Gods Woord zou ingaan. Al
hadden duizend concilien het anders bepaald,
hij zou niet naar de decreten en besluiten
dezer concilien, maar alleen naar Gods
Woord hebben te oordeelen.

De fout van dit betoog ligt dan ook
juist daarin, dat de schrijver de bepalingen
en verordeningen der Kerk met de wetten
der Overheid op één lijn stelt. Onze Gere-

formeerde vaders hebben daartegen steeds
gewaarschuwd. De wetten der Overheid
dragen een geheel ander karakter, omdat
de Overheid met soeverein gezag is bekleed
en daarom voor haar wetten gehoorzaam-
heid afseischen kan. Al mag een rechter
voor zich zelf van oordeel zijn, dat God wil,
toch zal hij als rechter de doodstraf niet
kunnen uitspreken, wanneer de Overheid
die straf niet heeft voorgeschreven. Maar
geheel anders is het in de Kerk van Christus.
Daar is de eenige Souverein Christus, de
eenige rijkswet Zijn Woord, en aan dat
Woord is elk ambtsdrager altoos en overal
absolue gehoorzaamheid schuldig. Ook al
heeft de Kerk de macht ontvangen om
zekere bepalingen te maken voor de hand-
having der goede orde, toch blijven deze
bepalingen altoos onderworpen aan de Wet
van Gods Woord, en zodra ze daarmee in
strijd komen, heeft de ambtsdrager zich
niet aan de Synodale bepalingen of regle-
menten, maar aan Gods Woord alleen te
houden.

Zoo hebben onze vaders het steeds ge-
leerd, en de zonde der synodale organisatie
schuilt juist daarin, dat ze de ambtsdragers
in Christus Kerk telkens weer dwingt aan
de bevelen van Christus, den wettigen Koning
der Kerk, ontrouw te zijn en de kule te
buigen voor de oppermachtige Synode, die
zich in Christus Kerk de hoogste macht
heeft toegeëigend.

Dit feit, dat ook in deze geschiedenis
weer zoo droef in het licht trad, is op zich
zelf reeds ergelijk genoeg, maar het wordt
zoo mogelijk nog ergelijker, wanneer men
zulke misstanden nog komt vergeelijken
onder het voorgewezen, dat dit de elch van
het kerkrecht zou wezen. Voetius zou zich
omwenden in zijn graf, indien hij hoorde
dat Gereformeerden in Utrecht zulke stel-
lingen verkondigen. En indien zijn stem
nog beluisterd kon worden, zou hij dezen
advocaat van synodale onderwerping toe-
roepen: goede vriend, ge hebt één woord
vergeten: boven uw pleidooi had moeten
staan, niet *volgens kerkrecht*, maar *volgens
roomsch kerkrecht*. Want wat ge bepleit
heeft Rome altoos geleerd en is juist door
ons Gereformeerden ten bloede toe bestreden.

In hetzelfde orgaan is de reeks artikelen
over de *Volkskerk*, waarop we reeds vroe-
ger wezen, thans ten einde gebracht. Deze
artikelen, die van de hand der redactie af-
komstig zijn, hebben zeker menig misverstand
uit den weg geruimd en sturen in een rich-
ting, die in vele opzichten ook ons sympa-
thiek is. Wat de redactie onder *volks-
kerk* verstaat is niet anders, dan dat
krachtens de historie de aanleg en het ka-
rakter van ons volk het meest neigt naar
de Gereformeerde prediking en daarom die
Kerk, die de Gereformeerde prediking het
zuiverst brengt, vanzelf het grootste deel
van ons volk tot zich trekken zal. Volks-
kerk dus niet, omdat heel het volk daarin
is opgenomen, of omdat deze kerk voor alle
richtingen van het volksleven openstaat,
maar omdat ons volk historisch een pro-
testantsch, nader een Gereformeerde volk is
en de Gereformeerde Kerk met ons nationa-
al-historisch type steeds in het nauwste
verband zal staan. Al zouden we hierbij liever
van een nationale Kerk dan van een volkskerk
spreken, omdat dit laatste altoos tot mis-
verstand aanleiding geeft, toch willen we
om dit woordverschil niet twisten. Indien
niet de *quantiteit*, niet de volksmassa, maar
de *qualiteit*, de handhaving van de Gere-
formeerde prediking, de Kerk in ons land
tot een nationale Kerk stempt, dan komt
deze eereaan zeker niet minder aan de
Gereformeerde Kerken, dan aan de Neder-
landsche Hervormde Kerk toe. Want in
de Gereformeerde Kerken, die de belijdenis
de liturgie en de kerkenorde der aloude
Gereformeerde Kerken handhaven, komt
dit nationale type veel meer tot uiting dan
in de Nederlandsch Hervormde Kerk, die
de Gereformeerde belijdenis feitelijk prijs
gaf, de Gereformeerde Kerkenorde door
een Synodale hiërarchie verving en aan
alle wind van leerling vrij spel gaf. In het
Calvinisme ligt oorsprong en waarborg van
onze volksvrijheid; wat de lucht is voor de
long, het licht voor het oog, dat is naar de
bekende uitspraak van Bakhuizen van den
Brink het Calvinisme voor ons volk geweest.

En die Kerk, die het zuiverst dit Calvinis-
tische type representeert, zal het meest bij
de nationale traditie van ons volk zich aan-
sluiten. In dien zin nemen we met het
woord volkskerk desnoods genoegen.

Wat vooral in dit slotartikel ons treft,
is echter het welsprekend pleit voor de
zelfstandigheid der plaatselijke gemeente.
De redactie ziet daarin alleen genezing van
den onhoudbaren toestand.

Verbetering in den tegenwoordigen toestand
kan alleen brengen: volledige decentralisatie.
D. i. wegneming van de tegenwoordige organi-
satie of haar bevoegdheid terug te brengen tot
een louter administratieve. Verder aan de plaats-
elijke gemeenten teruggave van volkomen
zelfstandigheid om eigen aangelegenheden te
regelen, zowel van geestelijken als van stoffe-
lijken aard. Spijting der groote gemeenten in
kleine, dus invoering van het parochiestelsel,
als het eenige middel om het ontbindingsproces
tegen te gaan en het volk te redden.

Iedere gemeente krijgt de gelegenheid zich
zoo vrij mogelijk te ontwikkelen. Want de
Kerk moet eerst tot zichzelf komen, na jaren
van belemmering en druk. En wat geestelijk
één voelt, vereenige zich tot bonden van ge-
meenten.

De Geref. bond tot vrijmaking der kerken
wilde dit ook. Maar hij wil het langs juris-
dischen weg, door splitsing der gemeenten naar
de verschillende richtingen.

Men zal gevoelen, dat de weg door ons voor-
gegaan, een gansch andere is: wegneming van
de bestaande organisatie, splitsing der groote
gemeenten in kleinere, en elke gemeente zelf-
standig, opdat zij zich vrij ontwikkelde en ge-
meenschap zocht met wat eens geestes is.

elkaar oplossen. Maak b.v. eens uit, wat
gereformeerd is in onze Kerk. Zeg eens wat
ethisch is, ja, zelfs als ge gaat vragen wat
modern is, zal het antwoord verschillend luiden.
En daarom moet aan alle splitsing en indeling
naar richtingen (alleen mogelijk in een toestand
als de tegenwoordige) radicaal een eind worden
gemaakt. En dit kan alleen door elke gemeente
vrij te laten. Zoo zullen ontstaan verschillende
groepen van gemeenten. En die groep zal ten
slotte de meeste gemeenten tot zich trekken,
waar het geestelijk leven het nauwst in verband
staat met den aanleg en het karakter van ons
volk.

En dat zal altoos zijn (de geschiedenis van
verschillende gemeenten nu reeds leert het) waar
de prediking zich beweegt in gereformeerde
lijp, d. i. waar het gezag der H. Schrift wordt
hooggehouden en het woord van Gods genade
in Christus aan den armen zondar blijken zal
aan de diepste vragen van het hart te voldoen.
De Volkskerk dus terug!

Of dit laatste niet ietwat te optimistisch
geoordeeld is, zal de toekomst moeten leeren.
Niet minder belangrijk is het slot:

Of we dan, met te spreken van gemeente-
groepen, breken met een nationale organisatie,
met de meerdere vergaderingen?

Ja en neen.

Ja, voor zoover de meerdere vergaderingen
worden gedragen en beheerscht door het machts
beginsel, en geestelijke dingen moeten worden
uitgemaakt bij stemmenmeerderheid, en een
toevallige meerderheid haar wet en gevoelen
aan de minderheid oplegt.

Neen, voor zoover op die meerdere vergade-
ringen de afgevaardigden der gemeenten samen-
komen om de geestelijke belangen te bespreken,
en men tracht te komen tot broederlijke een-
stemmigheid. En indien dat niet kan, dan tot
een uitspraak, die aan de gemeenten ter be-
harting en overweging wordt aangeboden.

Hoe minder dwingende organisatie, hoe meer
geestelijke band. En hoe meer geestelijke band,
des te meer eenstemmigheid en eenheid des
geestes.

De geschiedenis heeft, wat de meerdere ver-
gaderingen betreft, het independentisme in het
geleijk gesteld.

Dat de historie het independentisme in
het geijk gesteld heeft, is zeker te boud
gesproken. Maar al zouden we niet gaarne
elk woord van deze conclusie voor onze
rekening nemen, toch zijn we dankbaar,
dat we in dit stuk een geheel ander geluid
beluisteren, dan we van de Confessionneelen
gewoon zijn.

Men weet, hoe juist van deze zijde steeds
tegen ons het verwijt van independentisme
werd ingebracht, juist omdat we voor de rechte-
nen der plaatselijke Kerk opkwamen. Had
Prof. Kleyn in zijn Algemeene Kerk en plaats-
elijke gemeente niet beweerd, dat reeds
met Voetius de afbuiging der zuiver Gerefor-
meerde lijn begon en zijn volgelingen in
onze dagen niet anders dan verkapt indepen-
dentisme waren? Juist die beschuldiging van
independentisme was een der zwaarste
stukken geschut, die tegen ons in het veld
werd gebracht.

En thans komt de redactie der *Wek-
stemmen* verklaren, dat het independentisme,
of laat ons liever zeggen de autonomie der
plaatselijke Kerk, ook haar ideaal is.

We zijn benieuwd, wat Dr. Kromsigt er
van zeggen zal.

In het *Tijdschrift voor Strafrecht* heeft
Mr. B. Gewin een tweetal uitnemende arti-
kel geplaatst, om te waarschuwen tegen
elk compromis met de nieuwe richting
op het gebied van het strafrecht, die de
misdad niet meer beschouwt als een ver-
grijp tegen de door God gestelde orde,
waarop vergelding door een kwaad des
lijdens volgen moet, maar als een anti-
sociale daad, waarbij van schuld eigenlijk
geen sprake is en waartegenover de maats-
chappij zich alleen te beschermen heeft.

Die beide richtingen, de klassieke en de
moderne, de vergeldingstheorie en de be-
schermingstheorie, staan zoo diametraal
tegenover elkaar, dat elk vergelijk hier
buiten gesloten is. Het woord van Christus,
dat men niet twee heeren tegelijk dienen
kan, geldt ook hier. Wie als Christen in de
misdad een vergrijp tegen de door God
gestelde orde ziet en daarom de straf eischt
als herstel van het geschonden recht, kan
niet vrede sluiten met die geheel andere
opvatting, die van misdad en schuld niet
weten wil, in den overtreder der wet alleen
een ongelukkige ziet, die door aangeboren
neigingen of door slechte omgeving en op-
voeding anti-sociale neigingen heeft en dien
de maatschappij daarom uit zichzelf
onschadelijk heeft te maken. En wanneer
dan toch de maatregelen, die consequent
uit de laatste opvatting voortvloeien, zoals
de onbepaalde vonnissen, de voorwaardelijke
invrijstelling en de bijzondere maat-
regelen, die men wenscht genomen te zien
voor de grensgevallen tusschen toerekenbare
en ontoerekenbare personen, ook door
Christen Staatsleden worden aanbevolen,
dan dreigt daarin een uitwisseling van de
grenzen, waartegen Mr. Gewin volkomen
terecht waarschuwt.

Principiis obsta zeiden onze ouden. Al
wat uit een verkeerd beginsel voortvloeit,
moet weerstaan worden. Er kleefte een
vitium originis aan, ze zijn van een her-
komst, die weinig goeds voorspelt. En al
mag het nu o, zoo verleidelijk zijn om met
deze nieuwe proefnemingen mee te gaan,
ten einde den naam te hebben op de hoogte
van zijn tijd te zijn, de man van beginsel
laat zich liever den smaad aanleunen van
conservatisme en ouderwetsheid dan dat
hij op het altaar der nieuwe rechtsbegrip-
pen het offer zijner overtuiging brengen zou.

Mr. Gewin deed daarom een goed werk,
met hiertegen in het *Tijdschrift voor
Strafrecht* te waarschuwen. Zijn beide arti-
kel: *Geen compromis en Gewaarlijke
proven* zijn glashelder geschreven, wijzen
scherp het verschil tusschen de oude en
nieuwe richting op het gebied van het straf-
recht aan, en toonen, waarom we met een

non possumus elke poging moeten afwijzen,
om beide richtingen op praktisch gebied
te verzoenen.

Ons artikel over het gevaar van besmet-
ting bij den Avondmaalsbeker gaf aan
Dr. J. Hamburger aanleiding ons het vol-
gende te schrijven:

Utrecht, 14 April 1909.

Hoogachtend Redactie!

Het artikel betreffende het hygienisch gevaar,
dat de beker van het avondmaal kan opleveren,
noopt mij een enkel woord hierover te zeggen.
Niet omdat ik dat gevaar zoo schrikbarend
groot vind, evenmin om tegen de strekking van
Uw betoog te velde te trekken, integendeel, ik
acht het nuttig, dat ook in onze kringen der-
gelijke zaken onder het oog gezien worden,
maar alleen om die kwestie binnen de juiste
afmetingen te houden.

Wat toch is het gevaar?
Het is inderdaad niet te loochenen, dat het
gebruik van eenzelfde beker door verschillende
personen tot besmetting aanleiding kan geven;
het aantal ziekten, waarbij is vastgesteld, dat
de bacteriën een belangrijke rol spelen, is in-
derdaad reeds legio. Wat is dan natuurlijk,
dan de mogelijkheid te veronderstellen, dat de
bacteriën die aan de lip kleven, of zich voor in
de mondholte ophouden, zich ook bij het
drieken aan den rand van den beker kunnen
hechten en daardoor gelegenheid krijgen, om
zich te nestelen bij hen, die ter zelfder plaats
den beker aan de lip zetten.

Die mogelijkheid bestaat ongetwijfeld, niet
alleen voor chronische ziekten, waarvan ik om
hare actualiteit de tuberculose noem, maar ook
voor acute ziekten als diphtherie, typhus e.d.g.
En voor die laatste vooral niet minder. Dat lijkt
vreemd, omdat men terecht kan opmerken, dat
de lijders toch niet aan het avondmaal kunnen
deelnemen; maar in het licht van het tegen-
woordige standpunt der wetenschap gezien, is
dat niet zoo vreemd, als men bedenkt, dat de
bacteriën nog aanwezig kunnen zijn, lang nadat
de patient voor genezen is verklaard, maar ook
dat zij voorkomen bij hen, die in de omgeving
van de zieken verkeerd hebben, en toch blij-
baar een goede gezondheid genietten mogen.
Met een technisch woord worden deze personen
als bacillendragers aangeduid, en het zijn juist
deze lieden, die den praktischen hygienist thans
de meeste zorgen baren, juist omdat zij aan de
aandacht ontsnappen, en toch voor den verdere
voortgang der besmetting dikwijls de schakel
vormen.

Zoo liggen hier vele moeilijkheden, en men
zou bij eenig nadenken er zich eigenlijk over
moeten verwonderen, indien dit alles zoo is,
waarom er bij zoo groot gevaar in den loop der
eeuwen nog menschenkinderen zijn overgeleeden.
Maar gelukkig staat de zaak ook niet zoo
wanhopig. Zeker, de bacteriën spelen een niet
te miskennen rol bij het ontstaan der besmet-
telijke ziekten, maar zij zijn niet de enige
factor; naar wij mogen zeggen heeft de Heere
in Zijne Gemeene Genade ons menschen geslacht
niet overgelaten aan den verderfelijken invloed
dezer ziektekiemen, maar heeft Hij daartegen-
over in het lichaam van den mensch krachten
en stoffen in het aanzijn geroepen, die tempe-
rend op dit verderf inwerken en ons in den
regel ook beveiligen tegen de onzichtbare ge-
varen, die ons ook in dit opzicht dagelijks om-
ringen.

Eerst wanneer die krachten en stoffen ont-
breken, of in onvoldoende mate beschikbaar zijn,
om aan een belangrijken inval van ziektekiemen
het hoofd te bieden, eerst dan komt er gevaar.
En op die laatste restrictie, de hoosveelheid zie-
tekiemen, komt het ook wel degelijk aan. Want
al moge het theoretisch waar zijn, dat een enkele
bacterie al gevaar in zich sluit, omdat die or-
ganismen zich met zoo ongelooftelijke snelheid
vermeerderen kunnen, praktisch is dat in den
regel niet het geval en is het aantal binnenge-
drongen ziektekiemen van overwegende beteke-
nis. Door experimenteel onderzoek is dit bij
dieren aangetoond, ook met betrekking tot de
zoo veel besproken tuberkelbacil, d. i. de zie-
tekiem, die de teizing veroorzaakt. Dit te consta-
teeren is vooral in onze dagen van belang, nu
zich tegenover de onverschilligheid van vroeger
een bacillenvrees begint te ontwikkelen, die
alle perken te buiten gaat, en die, wordt ze niet
gebreideld, tot een angst leidt, welke op het
blusschen van alle onderling hulp en liefdebeto-
ten zoo uitloopen.

Of er daarom in hygienisch opzicht aan het
gebruik van den avondmaalsbeker niet te ver-
bieden valt? Zeer zeker, het werd reeds door
U gezegd, dat niet genoeg gewezen kan worden
op de noodzakelijkheid om de grootste reinheid
daarbij in acht te nemen, en daarvoor o. a. na
het rondgaan van den beker dezen telkens met
reine doeken zoo goed mogelijk te zuiveren.
Maar er kan nog meer gedaan worden; er moet
namelijk voor gezorgd worden, dat aan iedere
tafel niet meer personen worden toegelaten, dan
mogelijk is bij den eisch, dat niemand met zijn
lip de plek behoefte aan te raken, waaraan een
ander vóór de hernieuwde reiniging van den
beker den mond reeds heeft gezet.

Of men dit nu berikt door de tafels kleiner
te maken, of dat men voortaan de bekers anders
construeert, door den rand grooter of anders te
maken, dat is om het even; dat hangt van
allerlei bijkomstige omstandigheden af. Maar
gerust mag aangenomen worden, dat aldus
bandelend, het besmettingsgevaar zoo gering te
achten is, dat het niet noodig is, om gelijk
reeds werd voorgesteld, tot afzonderlijke bekertjes
de toevocht te nemen en aldus te tornen
aan een symboliek zoals deze door den
Heere Jesus werd ingesteld.

Met dank voor de verleende plaatsruimte,

Hoogachtend

Uw etc.

Dr. J. HAMBURGER.

Dit schrijven van een deskundige bevestiging
volkomen ons gevoelen, dat het gevaar van
besmetting, waarom men den Avondmaals-
beker door afzonderlijke bekertjes vervangen
wil, sterk overdreven is. Mits zorg wordt
gedragen voor voldoende reiniging van den
Avondmaalsbeker na het gebruik aan elke
tafel, is het gevaar zoo gering, dat daarmede
in de praktijk nauwelijks rekening
behoefte gehouden te worden. Geheel te
voorkomen is het gevaar van besmetting
natuurlijk nooit; want wie dit gevaar in
absoluten zin vermijden wilde, zou, om
het woord van den Apostel Paulus over te
nemen, uit deze wereld moeten uitgaan. De
lucht, die we inademen, de spijzen, die we
eten, de stoelen, waarop we zitten, schier
alles is met deze bacteriën besmet. Geluk-

lig heeft
Hamburger
lichamen
door de a-
den regel
wel meent
hier worde
moet even-
geve aan
het leven
maken.

Het slot
v. d. Mark

Bij uitspra-
ket gebaar,
kan ongetw-
te verduidel-
Maar uitspr-
voorbijstree-
zich toe te
de gebaren
zoodra ze in
de grens re-
niet wagen
alleen de a-
het stuitende
gesticulate o-
blijns theatra-
uitbreiden b-
Het lokt mij
af te dalen:
een uiterst v-

Dan zoekt
ken woord
geladder va-
schudden va-
oogen, enz.
al deze ding-
verwakken e-
Vele voor-
noemde zijn
misbruik van
misverstaan-
cenisus in

Nu wordt
kanal seer v-
denkt er v-
die hoogstens
prediking. Ik
gevonden; ik
te noemen,
woorden in on-
Want, als u
dit kwaad op
anders wezen
niet beweren
predikant zich
heid in uitspr-
eigen eer en
als welbewust
geloof ik, dat
hoe meer ongi-
dan dat, aan
tenslotte het-
door onnatuur-
dit niet weg-
blijft: hoogmo-
En zou er a-
meer gemeden
bij de verkon-
geen groot k-
in suik een or-
Daarbij, ho-
dat suik een

God haar he-
onder den di-
zichte der